

Justitiedepartementet

Angående promemorian Konkursförfarandet (DS 2019:31)

Ekobrottsmyndigheten lämnar härmed sitt yttrande över rubricerad promemoria.

Ekobrottsmyndigheten tillstyrker i huvudsak förslagen i promemorian. Några frågor behöver övervägas ytterligare under det fortsatta lagstiftningsarbetet. Det gäller särskilt de straffrättsliga konsekvenserna av att bekräfta oriktiga uppgifter i bouppteckningen. Detsamma gäller förslaget om att konkursförvaltaren i vissa fall ska ges ansvar att förvara gäldenärens räkenskapsinformation. Förslaget att konkursförvaltaren ska företräda staten i överklagade lönegarantiärenden avstyrks. Myndigheten föreslår vidare att förvaltarens upplysningsskyldighet enligt 7 kap. 9 § konkurslagen utvidgas till att också gälla i förhållande till åklagare.

Edgångssammanträdet ersätts av en sanningsförsäkran hos konkursförvaltaren (kap 5)

Det mest genomgripande ändringsförslaget inom de områden som Ekobrottsmyndigheten har att bevaka är att den obligatoriska edgången vid domstol avskaffas och ersätts av en skriftlig bekräftelse hos konkursförvaltaren. Ekobrottsmyndigheten delar ståndpunkten i promemorian att detta kan effektivisera konkursförfarandet.

Emellertid innebär avskaffandet av den obligatoriska edgången att bekräftandet av felaktiga uppgifter om tillgångar eller skulder i bouppteckningen får olika straffrättslig betydelse beroende på var uppgifterna lämnas och av vem. Ett av rekvisiten vid bedömningen av om brottet försvårande av konkurs (11 kap. 2 § brottsbalken) är grovt är om en person beedigat oriktig uppgift. Om förslaget genomförs kommer det att bli ovanligt med edgångssammanträden vid domstol. I stället kommer en skriftlig försäkran på heder och samvete att lämnas direkt till konkursförvaltaren. Det innebär således att ett av rekvisiten för att betrakta brottet försvårande av konkurs som grovt försvinner. En person som lämnar felaktiga eller osanna uppgifter efter att ha avlagt s.k. fakultativ ed enligt 6 kap. 5 § konkurslagen kan inte dömas för försvårande av konkurs eftersom denne inte är gäldenär.

I förundersökningar som bedrivs vid Ekobrottsmyndigheten är det vanligt att registrerad styrelse vid konkursutbrottet utgörs av målvakter, dvs. personer som registrerats i styrelsen utan att ha haft för avsikt att delta i bolagets verksamhet. Syftet har då varit att distansera den verkliga huvudmannen alternativt den tidigare styrelseledamoten från ansvar. Det är vanligt att konkursförvaltaren i sådana fall begär fakultativ ed vid ett edgångssammanträde av den person som förvaltaren bedömer kan ha haft kännedom om verksamheten. Denna person kan alltså i dag inte dömas för försvårande av konkurs, utan får i stället dömas för mened. Om försäkran, i enlighet med lämnat förslag, sker hos konkursförvaltaren, kan gäldenären eller ställföreträdaren för denne i stället dömas för osann eller vårdslös försäkran.

Den straffrättsliga påföljden för mened är fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt är påföljden lägst fängelse två år och högst åtta år. De straffrättsliga påföljderna för brottet osann försäkran är böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt kan påföljden bli fängelse i högst två år.

En ordning där platsen för lämnandet av osanna uppgifter får stor betydelse vid den straffrättsliga prövningen är inte acceptabel. Enligt Ekobrottsmyndigheten är det nödvändigt att de straffrättsliga bestämmelserna ses över under det fortsatta lagstiftningsarbetet så att det inte får någon betydelse vem (gäldenär eller annan) som lämnar oriktiga bouppteckningsuppgifter eller var detta sker (obligatorisk edgång i domstol eller sanningsförsäkran hos konkursförvaltaren).

Ansvar för att förvara gäldenärens handlingar (kap 13.2)

Av 7 kap. 22 § konkurslagen framgår att om det vid konkursens avslutande finns några hinder mot att det räkenskapsmaterial och de andra handlingar rörande boet som förvaltaren har tagit hand om återställs till gäldenären, ska de överlämnas till tillsynsmyndigheten, om inte förvaltaren anser att han bör bevara dem. Handlingarna ska bevaras i enlighet med vad som i varje särskilt fall gäller om arkivering.

I promemorian föreslås att om konkursgäldenärens räkenskapsinformation inte kan återlämnas till denne när konkursen avslutas, ska ansvaret för bevarandet av denna information åvila konkursförvaltaren. Aktiebolag förekommer i stor utsträckning i de förundersökningar som bedrivs vid Ekobrottsmyndigheten. I åtskilliga fall finns det således inte någon företrädare för konkursgäldenären att återlämna räkenskapsinformationen till när konkursen avslutas eftersom den juridiska personen har upplösts. Arkiveringsskyldigheten enligt 7 kap. bokföringslagen (1999:1078) skulle alltså i dessa fall övergå till konkursförvaltaren.

Arkivering av bokföring komplicerats i takt med att bokföring allt oftare finns i det s.k. molnet och inte i fysisk form. När ett aktiebolags bokföring, som upprättats i molnet, tas om hand är konkursförvaltaren hänvisad till det bokföringsprogram som använts. Inhämtningen av räkenskapsinformationen sker på distans via en kod som ger förvaltaren tillgång till konkursbolagets bokföring. Konkursförvaltaren ser till att relevant bokföring i form av grund- och huvudbok tas fram och granskas. Regelmässigt tas det ut s.k. SIE 4 filer vilka innehåller grund- och huvudbok samt resultat- och balansrapporter. Utifrån det granskade materialet kan relevanta uppgifter tas fram, t.ex. verifikationer eller kund- och leverantörsfakturer. Allt detta sker i den aktuella programmiljön. Det är ofta inte praktiskt möjligt eller meningsfullt att ta fram all räkenskapsinformation. Det innebär att det finns en risk att endast en del av bokföringen omhändertas medan annat inte tas om hand, t.ex. ostrukturerad räkenskapsinformation i form av verifikationer eller kund- och leverantörsfakturer.

Efter avslutad konkurs finns inte någon tillgång till programvaran som gör det möjligt att granska den ursprungliga bokföringen. Det finns också en risk att programvaruföretaget raderar all räkenskapsinformationen efter det att kundrelationen med konkursgäldenären upphört. Produktvaruföretaget har då heller ingen rättslig grund enligt

dataskyddsförordningen (GDPR) att behandla de personuppgifter som ingår i räkenskapsinformationen. Det skulle innebära att arkiveringsskyldigheten inte uppfylls och att ansvaret kommer att åvila konkursförvaltaren. Problematiken finns redan i dag. Ekobrottsmyndigheten har i andra sammanhang belyst problemet och anser att problemet med arkivering i molnet bör lösas innan arkiveringsskyldigheten kan överföras till konkursförvaltarna.

Arkivering är också förenad med kostnader oavsett om det är fråga om arkivering i fysisk form eller i molnet. Vem som ska svara för dessa kostnader har inte berörts i promemorian.

Med arkiveringsskyldigheten följer också en skyldighet att beakta bestämmelserna i dataskyddsförordningen (GDPR) med avseende på de personuppgifter som finns i räkenskapsinformationen. En konkursförvaltare kan alltså komma att nödgas pröva framställningar från enskilda om exempelvis radering av personuppgifter eller rätten att bli bortglömd. Till det nu sagda kommer att åsidosättande av bestämmelserna om bevarande av räkenskapsinformation i vissa fall kan medföra straffansvar för bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § brottsbalken. Inte heller dessa frågor har belysts i promemorian.

Enligt Ekobrottsmyndighetens mening bör således ovanstående frågeställningar belysas närmare i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

En ny ordning för överprövning i domstol. (kap 16.2)

I promemorian föreslås att arbetstagare eller tillsynsmyndighet som är missnöjd med ett lönegarantibeslut ska få överklaga det till tingsrätt i stället för att som nu väcka talan om saken. Handläggningen av överklagandet ska ske enligt lagen om domstolsärenden. Att lagen om domstolsärenden tillämpas innebär en minskning av administration och att fler ärenden kan avgöras enbart på handlingarna. Det är positivt.

Ekobrottsmyndigheten vill dock i detta sammanhang lyfta fram problematiken som finns avseende lönegarantisystemet. Lagstiftningen fyller en viktig funktion för arbetstagare vilkas arbetsgivare har försatts i konkurs. Ekobrottsmyndigheten ser dock ett stort problem med missbruk av lönegarantin och har haft ett antal utredningar om upplägg i syfte att utnyttja regelverket. Handläggning enligt lagen om domstolsärenden innebär att någon avgift inte tas ut för domstolsprövningen, vilket kan få till följd att antalet överklaganden blir många fler än de tvistemål som i dag initieras mot en avgift. Det finns också en risk att missbruket av lönegarantisystemet ökar i samband med att ansökningsavgifterna tas bort och att risken att svara för motpartens rättegångskostnader minskar.

Närmare om överklagandeprocessen (Kap 16:3)

I promemorian föreslås att förvaltaren eller rekonstruktören ska företräda staten vid domstol i ärenden enligt 29 § lönegarantilagen, utom i de fall när Tillsynsmyndigheten har överklagat (31 a § lönegarantilagen [1992:497]). I fråga om utbetalat garantibelopp enligt lönegarantilagen inträder staten i arbetstagarens rätt mot gäldenären (28 § lönegarantilagen). Staten blir följaktligen borgenär i konkursen i de fall som garantibelopp har betalats ut. I denna del kan förvaltaren inte företräda staten i egenskap av borgenär, eftersom en

konkursförvaltare ska ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som främjar en förmånlig och snabb avveckling av boet (7 kap. 8 § konkurslagen). Det kan exempelvis inte uteslutas att staten i egenskap av borgenär klandrar det av förvaltaren upprättade utdelningsförslaget. Inte heller i den delen kan förvaltaren företräda staten.

Om förslaget genomförs, innebär det att förvaltaren ska företräda staten under en viss del av konkursförfarandet, alltså i ärenden vid domstol enligt 29 § lönegarantilagen, men inte i andra delar av konkursförfarandet. En ordning där konkursförvaltaren ges uppgifter som i vissa avseenden medför att olika intressen kan komma att ställas mot varandra under konkursförfarandet är inte ägnat att stärka tilltron till principen att alla borgenärer behandlas lika eller att otillbörliga hänsyn tas under konkursförvaltningen. Det ligger vidare i farans riktning att konkursförvaltaren blir jävig. En sådan ordning kan inte accepteras. Ekobrottsmyndigheten avstyrker därför att konkursförvaltaren ges uppgiften att företräda staten i ärenden enligt 29 § lönegarantilagen.

Konkursförvaltarens upplysningsskyldighet

Som nämnts ovan förekommer ett relativt stort missbruk av lönegarantin, ofta av personer som är del av den grova organiserade ekonomiska brottsligheten i Sverige. Ekobrottsmyndigheten har haft ett antal utredningar när det gäller missbruk av lönegarantin.

Enligt 7 kap. 9 § konkurslagen är förvaltaren skyldig att på begäran lämna upplysningar om boet och dess förvaltning till rätten, borgenärer, granskningsmän, gäldenären eller tillsynsmyndigheten. Det skulle i vissa fall kunna underlätta genomförandet av förundersökningar om ekonomiska brott om en motsvarande skyldighet åvilade förvaltaren också i förhållande till åklagare. Ekobrottsmyndigheten föreslår därför att den nyss nämnda paragrafen kompletteras med en sådan skyldighet för förvaltaren.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Monica Rodrigo. Rättschefen Eva Melander Tell samt verksjuristen Owe Hultin har deltagit i den slutliga handläggningen. Ärendet har föredragits av strategiske ekorevisorn Henrik Lundin.

Monica Rodrigo

Henrik Lundin

Kopia till Justitiedepartementet/Å